

Rakstu sērija „NVO fonds Latvijā”

Atpazīt – saskatot, sadzirdot, sataustot. Universālo dizainu ikvienam Latvijā.

Māris Ceirulis, *Liepājas Neredzīgo biedrības valdes priekšsēdētājs*
(26544442, 63431535, liepajas_nb@inbox.lv, www.redzigaismu.lv)

2004.gadā desmit Liepājas Neredzīgo biedrības biedri un darbinieki viesojās Norvēģijā pēc Rogolandes neredzīgo biedrības uzaicinājuma. Apskatījām *Hurdal* centru Oslo, kurā darbojas cilvēki ar redzes traucējumiem, Bergenu, Rogolandes apgabalu. Un ievērojām, kā vide ir pielāgota redzes invalīdu vajadzībām – bija marķējumi uz stikla durvīm, kontrastējošas durvis, uzraksti braila rakstā, reljefās vadlīnijas pilsētu ielās. Mums pastāstīja, ka ir tāds universālais dizains – pieejamas, drošas un humānas vides veidošana, kurā komfortabli jūtas ikviens cilvēks, neskatoties uz iespējamām uztveres vai veselības problēmām.

Esot vizītēs Stokholmā un Briselē, arī tur redzes invalīdu vajadzības bija ņemtas vērā – „runājošie” luksofori, taktīlās kartes, atkal vadlīnijas. Latvijā redzēt ko tādu mums likās kā tāls un neizsniedzams sapnis. Atgriežoties, iespēju robežās redzēto īstenojām Liepājas Neredzīgo biedrības telpās – nomarkējām durvis, pirmo un pēdējo pakāpienu, veidojām kontrastējošas durvju aplodas u.c. Pateicoties Liepājas domes atbalstam, pilsētā ir pirmie skaņu luksofori un marķētie ielu stabi.

Pienāca 2006.gads, kad SIF informēja par EEZ un Norvēģijas finansējumu projektiem. Mums bija ideja – **plašākas sabiedrības informēšana par Latvijā līdz tam maz minēto universālo dizainu, tā principiem un vides pieejamības nodrošināšanu cilvēkiem ar redzes traucējumiem.**

Projekts guva atbalstu un mums iesākās intensīvs darba laiks. Vispirms bija jāapgūst zināšanas par universālo dizainu – noorganizējām 3 dienu semināru, kurā uzaicinājām piedalīties mūsu partnerus no Liepājas pilsētas un rajona invalīdu NVO, pārstāvjus no Latvijas Neredzīgo biedrības teritoriālajām organizācijām, Liepājas domes eksperti NVO un sabiedrības integrācijas lietās, pasniedzējus no Liepājas mākslas skolas, studentus no Latvijas Mākslas akadēmijas. Semināru vadīja *Bjorn Fagerheim*, universālā dizaina eksperts no Norvēģijas, kurš pats ir redzes invalīds.

Seminārā apgūvām acs uzbūvi, dažādas redzes saslimšanas un vides uztveres traucējumus, mācījāmies, kas ir universālais dizains, kādi ir tā principi, kā tos nodrošināt, kādas ir redzes invalīdu specifiskās vajadzības, lai pēc iespējas neatkarīgāk varētu pārvietoties vidē. Mācījāmies par sadarbības veidošanu ar pašvaldībām, apsekojām četrus sabiedriskos objektus Liepājā – poliklīniku, domi, kultūras centru un augstskolu un analizējām fiziskās vides stāvokli tajos.

Rakstu sērija „NVO fonds Latvijā”

Pēc tam uzsākām sabiedrības informēšanu – vadījām seminārus par universālo dizainu un pieejamas vides veidošanu redzes invalīdiem 15 pašvaldībās. Semināru auditorijas sastāvēja no pašvaldību un to iestāžu, NVO pārstāvjiem, arhitektiem, būvuzraugiem, studentiem. Mūsu mērķgrupa bija cilvēki, kuri gan tieši, gan netieši ir saistīti ar fiziskās vides veidošanu. Sadarbībā ar Latvijas Neredzīgo biedrību sagatavojām ieteikumus vides pieejamības nodrošināšanai cilvēkiem ar redzes traucējumiem, kuri, pateicoties apvienībai „Apeirons”, tika apkopoti un izdoti bukletā. Tikāties ar arhitektiem, būvniekiem un citiem interesentiem – **stāstījām, rādījām un pārliecinājām.**

Projekta gaitā tika izveidota Liepājas Neredzīgo biedrības mājaslapa www.redzigaisma.lv, kurā visa informācija un fotogrāfijas ir pieejamas cilvēkiem ar redzes traucējumiem (maināmi foni, burtu izmēri, video un foto materiālu tekstuāls apraksts, iespēja informācijas uztverei izmantot tikai klaviatūras taustiņus). Lapa izstrādāta atbilstoši WCAG standartiem (*Web Content Accessibility Guidelines*), kuri izstrādāti konsorcijs W3C (*World Wide Web Consortium*) e-pieejamības iniciatīvas WAI (*Web Accessibility Initiative*) ietvaros.

Kāds tad ir lielākais ieguvums no projekta? Pirmkārt, mēs paši šī projekta gaitā **gūvām plašas zināšanas par universālo dizainu**, gan prezentāciju veidošanai meklējot papildus informāciju interneta vidē, valsts, pašvaldības un sabiedrisko organizāciju mājas lapās, gan apmeklējot seminārus par vides pieejamību, gan sadarbojoties ar apvienību „Apeirons”. Otrkārt, pateicoties šīm zināšanām, **mēs izremontējām un iekārtojām atbilstoši universālā dizaina principiem rehabilitācijas centru redzes invalīdiem „Dzīves skola” Liepājā. Šo objektu mēs varam demonstrēt kā praktisku piemēru, kā no pieejamiem materiāliem, nesadārdzinot izmaksas, izveidot vidi, kura ir pieejama cilvēkiem gan ar redzes, gan kustību, gan dzirdes traucējumiem.** Treškārt, mums ir liels prieks, ka semināru klausītāji bija ļoti atsaucīgi un ieinteresēti. Bija pašvaldības, kuras gatavas ķerties pie konkrētiem darbiem (Jelgava, Dobeles) vides pieejamības uzlabošanai. Mums izdevās apgāzt daudzus iesīkstējušus uzskatus par to, kas tad ir svarīgi cilvēkiem gan ar redzes traucējumiem, gan sabiedrībai kopumā. To, ka nemarkētas stikla durvis ir „neredzamas” vecāka gada gājuma cilvēkiem un skrejošiem bērniem, ka nemarkētos ielu aprīkojuma stabos mēdz ieskriet pa mobilo telefonu runājoši vai vienkārši savu domu pārņemt cilvēki. Ietvju apmale, kura savienojuma vietā ar braucamo daļu nav augstāka par centimetru, būs viegli pārvarama vecākiem ar bērnu ratiņiem un mazajiem riteņbraucējiem. Ikdienišķas lietas, par kurām piedomājot tās veidojot, iespējams uzlabot ikdienu simptiem un tūkstošiem cilvēku.

Universālais dizains – pieejama vide, produkti, pakalpojumi un informācija visiem cilvēkiem. Tā ir mūsu, Liepājas Neredzīgo biedrības, vienkāršota definīcija, kas saprotama visiem.

Rakstu sērija „NVO fonds Latvijā”

Projekta ietvaros no teorijas esam tikuši līdz praksei. Ir uzsākta reljefo vadlīniju ieviešana Latvijā. Liepājā šīs vadlīnijas jau ir iestrādātas topošajā veloceļiņā, bet Aizputē – Katoļu ielā. Rīcības plāns vides pieejamības nodrošināšanai Liepājā, kurš tika izstrādāts šī projekta gaitā, sadarbībā ar Liepājas Attīstības pārvaldi, Komunālo pārvaldi un pilsētas izpilddirekciju, paredz tālākus konkrētus soļus, lai vides pieejamība Liepājā tiktu nodrošināta plānveidīgi. Liepājas pozitīvais piemērs ir ierosinājums citām pašvaldībām!

Ir panākts, ka 2009.gadā, sadarbības rezultātā ar apvienību „Apeiron” un Ekonomikas ministriju, ieviestas izmaiņas Latvijas Būvnormatīvos „LBN 209-09” un „LBN 208-08”, kuros tagad ir agrāk neminētais termins „universālais dizains”, kā arī norādīts, kā būtu pielāgojama vide cilvēkiem ar redzes traucējumiem, kas arī iepriekš nekur nebija atrunāts. Daudziem cilvēkiem ir būtiski pieaugušas zināšanas par to, kādas izmaiņas ārējā fiziskajā vidē ir nepieciešamas, lai tiktu realizētas redzes invalīdu iespējas dzīvot pilnvērtīgu dzīvi.

Mūs priecē, ka šis projekts nav projekts, kuram ir sākums un beigas, bet, ka tas ir bijis sākums pārmaiņām vides pieejamības sakārtošanā cilvēkiem ar redzes traucējumiem, vecākiem ar bērnu ratiņiem, cilvēkiem ratiņkrēslā, velosipēdistiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem, bērniem.

Protams, vēl paies ilgs laiks, līdz sabiedrībai kopumā mainīsies izpratne par to, ka ikvienam cilvēkam ir brīvi jāspēj pārvietoties vidē, saņemt pakalpojumus, informāciju, iegādāties un lietot produktus. Tomēr process ir sācies, tajā iesaistījusies Labklājības ministrija, ir panākts Ekonomikas ministrijas atbalsts, daudz vairāk cilvēku ar invaliditāti apzinās savas tiesības, daudz rezultatīvāka kļūst sadarbība dažādu nevalstisko organizāciju starpā.

Rakstu sērija „NVO fonds Latvijā” ir tapusi biedrībai „Latvijas Pilsoniskā alianse” (eLPA) sadarbojoties ar NVO fonda grantu saņēmējiem un Norvēģijas Karalistes vēstniecību Latvijā, Sabiedrības integrācijas fondu. Rakstā paustā informācija atspoguļo tās autora uzskatus un par tā saturu pilnībā ir atbildīgs konkrētā raksta autors. Rakstu sērija tiek veidota Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) un Norvēģijas finanšu instrumentu NVO fonda izvērtēšanas pasākuma ietvaros, kas notiks **2010.gada 28.aprīlī** Rīgā. Pasākumam „NVO fonds Latvijā” ikviens interesents varēs sekot līdzi video tiešraidei tiešsaistē: www.delfi.lv, www.lsif.lv, www.nvo.lv